

~~3-805~~ 12. 5494/8
ТАРАС ФРАНКО

ЗБИТОЧНИЙ АМОР

(ПЕРЕСПІВИ).

ЛННБ України ім.В.Стефаника

01161142 (G)

Приймаєть ся передплату на рік 1918-тий на

„Шляхи“

ілюстрований місячник літератури, мистецтва й громадського життя, що виходить зшитками по 4—6 аркушів друку з кінцем кожного місяця.

Редактор-видавець : **Федь Федорців.**

Шляхи“ мають такі відділи: а) публіцистичний, (статті на загальні теми й події українського життя), б) літературно-критичний, (поезії, нариси, новелі, оповідання, повісти, романи, драми, літературні огляди, характеристики письменників, рецензії і т. п.), в) науковий, (статті по історії, філософії, природничим наукам), г) мистецький, (статті про музику, театр, малярство, архитектуру і т. п.).

Передплата виносить в АВСТРІЇ: річно К 36, піврічно К 18, чвертьрічно К 9.

На ВКРАЇНІ: річно 18 карб., піврічно 9 карб.

Адреса Редакції й Адміністрації:

Львів, ул. Руська ч. 3. I. поверх.

200/13

20.821
Львів. Бібліотека
АН. УРСР

ЗБИТОЧНИЙ АМОР

ПЕРЕСПІВИ

ТАРАСА ФРАНКА.

Накладом видавництва „Шляхи“.

ЛЬВІВ.
„НОВІТНЯ БІБЛІОТЕКА“ ч. 28.
1918.

8a-p

ПЕРЕДМОВА.

Подаю отсе шановним читачам вибір переспівів із трьох класичних поетів: Горація, Проперція й Овідія. На збірку складають ся головню любовні вірші погідного, а то й весело-жартовливого настрою.

Старі се любовні історії, та остають усе нові й свіжі. Почування, які розбурхували серця старинних співців, ворущать і нині наші душі. Багато схожих мотивів і описів находимо також у новітнім життю й поезії. Деякі паралелі навів я у примітках.

Найбагатше застуглений у збірці Горацій, корифей римської лірики. Для повноти картини влучив я з малими змінами також більшу частину віршів, які були вже друковані в книжочках: „Старе вино в новім місті“ (1913) і „З чужої левади“ (1914), з огляду й на те, що їх наклад уже на вичерпанню. З Горація вибирав я головню любовні поезії, яких у школі не читається, так само з Овідія. Оригінальні всі наголовки, в першовзорах їх зовсім нема.

Зміняв я також віршові розміри, особливо Горація. У елегіків Проперція й Овідія старав ся я заховати тільки основний дактилічний ритм. Зворотки переважно чотирострічкові, римовані. Тільки виїмки із „Любовної штуки“ передав я почасти трохаїчним і анапестичним розміром, запозиченим зі старинної драми. Той розмір найдуть читачі у „Хмарах“ Арістофана, які вийшли у „Всесвітній Бібліотеці“ І. Калиновича.

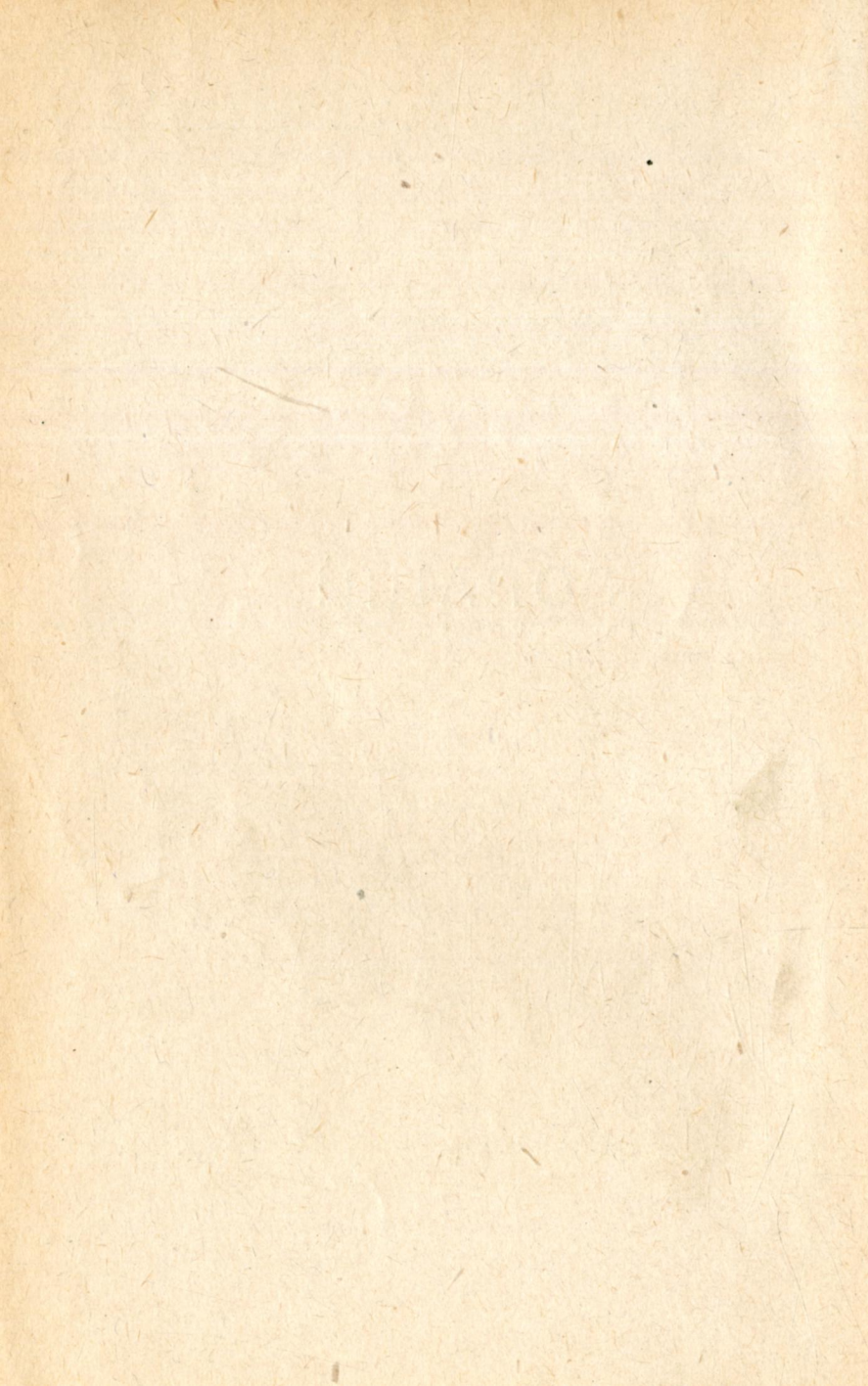
Перекладаючи Проперція й Овідія, пропускав я декуди зайвий мітологічний баяст, щоби поясненнями не обтяжувати тексту.

Т. ФРАНКО.

ЛЬВІВ, квітень 1918.

ГОРАЦІЙ

oooooooo

НА ХВИЛЯХ ЛЮБОВИ.

Скажи нам, Галино ¹⁾ хто той молодець
На рожах з тобою в альтані
Лежить, сам облитий пахощами весь,
Пестить твої очі кохані?

Для нього волоссе біляве своє
Зачісуєш скромно, гладенько,
Для тебе тепер він любовію жие
И бажає кохати вірненько.

Не знає ще він, яке щастє змінне!
Колись може гірко заплаче,
Як море побачить бурливе, грізне
И захмарене личко гаряче.

До хлопців безвусих, покусо, горнишь,
Мене вже не возьмеш на збитки!
На хвилях любови й мій човник колись
Розбив ся і змок я до нитки.

Промоклу одежу свою на стині
Повісив я богови моря;
Ласкавий не дав мені згинуть на дні
І з лютого визволив горя.

ЗАКОХАНИЙ ЛЕГІНЬ.

Лїдіє, скажи чи треба
Притьмом нищити Ефеба,

¹⁾ В оригіналі: Пирга.

Чом палиш коханнем так?
Він міцний і не старий ще,
Чом не піде вже на грище,
Не видати його в грах?

Чом не мчить ся в перегони,
Чом не уїзджає коней,
Дикунів галлійських злих?
Не купаєть ся й оливи
Чом боїть ся, гірш кропиви,
Збрую чом заніс на стрих?

Він, що диск нераз чи й спису
Кидав за граничну рису,
Де сховав ся він тепер?
Як Ахиль в дівочім строю
Може цураєть ся бою,
Щоб у ньому не помер?

ВИГОДИ БЕЗЖУРНОГО ЖИТТЯ.

(До Талїярха).

Бачиш, як Соракти шпилі
Там біліють від снігів,
Лід спинив потоків хвилі,
Гнуть ся дерева долів?

Холод геть гони з світлиці,
Дров на жар клади в-одно,
Талїярху, а з пивниці
У збанку внеси вино!

Як боги на лютім мори
Буйних вітрів розженуть,
Не ворухнуть ся явори,
Темні кипариси вснуть.

Ти про завтра не питай вже!
Кілько житимеш ще днів —
Зиск твій, хлопче! не тікай-же
Від кохання і танців!

Поки молодий, здоровий
В поле на забави йди;
Любі вечером розмови;
Користай зі свободи!

Сміх дівчатка із куточка
Як же любий він тепер
І та цвітка, що з віночка
Ніби ти насильно здер.

ЛІТОМ НА СЕЛО!

(До Тиндарівни).

Бистрий фавн зміня недаром
Побут свій і береже
Кози перед літа жаром,
Перед вихрами й дощем.

Гонять лісом, крізь яруги,
Зіль глядають і корчів
Дикого козла подруги,
Не боять ся там вужів.

Овечки страху не мають
Перед вовком зза гори;
По долинах наслухають
Любої сопілки гри.

Мені теж боги ласкаві
Музу бережуть мою;

Всього тут досить при страві,
З рога засобів я пю.

Тут у затишній долині
Не шкідний у літі жар;
В вільній згадуєш годині
Пенельопу й Кірки чар.

У город винця збанятко
В тїнь ти принесеш собі;
Не зляка тебе, дівчатко,
Марс із Бакхом у борбі!

Не прийде сюди огнистий
Кир, твій любий молодець!
Не порве на тобі чистий
Одяг і з квіток вінець!...

CARPE DIEM!

(Лови день, до білявки).

Не розвідуй, не розпитуй
Бо наперед знати гріх,
Яку долю й судьбу скриту
Нам боги зашили в міх.

Що тобі допоможуть льоси
Вавилонських мантиїв?
Ліпше жити так, як доси
За дверима у богів.

Може се уже й послідня
Із призначених нам зим,
Що тепер гнівна, побідна
Бе об морські береги.

Ти май розум! Повна мрії
В збанкови мішай винце;
Не трать ніколи надії,
Ясне все розмай лице.

Серед слів тікає хутко
Молодість мов води з гір,
Кожду в день лови мінутку,
Завтру як найменше вір!

ЛЮБОВНІ КЛОПОТИ.

(До Венери).

Жорстока Купідонів мати
Бакх, син тебанської Семелї
І легкодушная Веселість
Ось знов велять менї кохати.

Палить мене Глікери красота,
Що наче мармур миготить
І личенько слизьке на вид
І притягає люба пустота.

Мене Венера тисне важко
І не дає співать про Скитів
Ні Партів, недосяжних в спритї,
Ні про легенькі придабашки.

Гей, дайте чарочку вина,
На травці листя підстелїть,
Венері пахощі спалїть,
По жертві змякне чей вона!

СОРОМЛИВА ДІВЧИНА.

(До Хльої).

Мов молоденька серна,
Хльоє, боїш ся мене,
Як по діброві вона
Мамі в слід лячно жене.
Вітрів боїть ся пустих
Дебрів і борів густих.

Бо чи вітрець весняний
Листячком зашелестить
Чи то крізь хворост сухий
Ящірка десь пробіжить,
Серце здригаєть ся в мить
З ляку без духу біжить.

Я-ж тут тебе не жену,
Наче той лев, дикий звір,
Пробі, живцем не ковтну!
Та й не мала ти, повір!
Мамин рукав ось пусти,
Час би вже й за муж іти.

РОЗРАДА СПІВУ.

(До Піплєї).

Приятель муз свій сум і страх
Я з вітром пушу по морях,
Мені байдуже справді се,
Кому що доля принесе.

А ти, Піплєє чарівна,
Що любиш чисті жерела,

Ти звий з квіток вінець
Для мого Лямія ралець.

Без тебе на ніщо мені
Всі почести. Нові пісні
Йому ти затагни тепер
Серед гуртка своїх сестер.

ПОЕТ НА ЗАБАВІ.

Як у Траків пир великий,
Бють ся й кидають склянки.
Ви знесіть той звичай дикий,
Кровю не спляміть руки!

Пощо сеї нам шаблюки
При винї в так пізний час?
Най затихнуть крики-гуки,
Чемно ляжте, прошу вас!

Хочете, аби я з вами
Пив Фалерна? Най-же брат
Гарної Меділлї дами
Скаже, з ким цілуєсь рад!

Нам відкрий імя дівчини,
Що до неї ти гориш!
Не стидайсь, нема причини,
Ти-ж шляхотно все грішиш!

Що на серці маєш, сміло
В вірні вуха шепни нам!
Що? До Фольої¹⁾ скортїло?
Се, даруй, недобрий крам!

¹⁾ в оригіналї назвиска нема.

Де який знахор, відьмуга
З чарів тих тебе звільнять?
Треба би волів від плуга,
Щоб тягли, найменше п'ять!

АЛЬКАЄВА ПІСНЯ.

Мають попит наші твори
Що я їх, вільний від змори
З хутора пускав у світ.
Наші вірші, сміховинки,
Римські пісеньки-новинки
Житимуть багато літ.

Наперед земляк Сапфони
Видобув із ліри тони
Войовничі тай сумні;
Як не раз вертав ся з бою,
Чи тікаючи з журбою
В чужі землі на човні.

Оспівав він Бакха славу,
Музи і Любов ласкаву
И невідступного стрільця.
Прославляв він розкіш ночі,
Красу Ліка, чорні очі
Чарівного молодця.

Ліро, Фебова принадо,
При столах богів розрадо,
Мила, жадана й мені!
Ти зневіру розганяєш
І по трудах звеселяєш,
Любі зроджуєш пісні!

ПРИМХИ ВЕНЕРИ.

Альбію, лиш не смути ся,
Зрадою ти не гризи ся
І не підпадай журбі,
Що Глїкера кароока
Зрадила тебе, жорстока
Другим світить, не тобі.

Лїкорида, панна щира
Так кохає хлопця Кира,
Та Фольою любить Кир.
Скорше поміж овечками
Тай апульськими вовками
Згода стане й вічний мир ;

Нїж та пустить Кира в двері.
Так подобаєсь Венері.
З людей глумить ся в-одно!
Так вона нерівні пари
І незгідні, мов для карі
У подружнє шле ярмо.

Ось мене Міртальця мила
У свої сильця зловила
І попав ся я там рад.
Кращі хоч були дівчата,
Та вона метка, завзята,
Повна чарівних принад,

ДАРЕМНО ЖДАТИ!

Рідше вже до тебе під вікно
Ходять молодців буйні громади ;

Вже тебе не будять, як давно...
Двері не скриплять... Затихли звади...

Вже не чути зітхань і жалів:
„Я тут довгу ніч просидів дурно,
А ти спиш!“ Не чуто тихих слів,
Ти сама тепер зітхаєш журно...

Ти стара вже й без принади йдеш
Часто заулком пустим до дому...
Дармо на каваліра ти ждеш
В зимну ніч при місяці новому...

Тліє в тобі ще любовний жар
І туга часом серденько тисне,
Все дарма: не вийде щастє з хмар,
Луч надії вже тобі не блисне...

Молодїж де-инде бавить ся і пє;
Темний мірт волить і блющ зелений.
Зсохле листє Еврови дає:
Вітер жарт з ним робить, глум шалений...

СПІЗНЕНА ЛЮБОВ.

(До Хльориди).

Бабо, нехай тобі хрін!
Нуже зроби раз кінець
Втіхам розпусним своїм,
Мари на тебе вже ждуть!
Кинь гулятику й танець
В хорі дівочім не нудь!

Те, що дочці до лица
Чи-ж се пристойть тобі?

20.821
Львів. Бібліотека
АН УРСР

Фольоя ліпше в юрбі
Хлопцям чарує серця :
Мов навісна тиада
Скаче в такт бубна вона,
Нотови-ж серденьком рада,
Мов полохлива серна
Ніжку підносить в танці,

Ти вже берись за п'яльці,
Не за гітару дзвінку,
Строї покинь ті марні,
Годі теж пити гірку,
Бачиш лиш осад на дні,
Смерть за плечима, міркуй!

ЛЮБОВ ДО СЛУЖНИЦІ.

Не стидай ся, мій Ксантію, лиш
Що до служки любовю гориш.
Тай Бризівна в неволі по бою
Чарувала Ахілля красою.

Тай Аяс Телямонів пан
Взяв Текмессу рабиню в свій стан ;
Агамемнон, побідник у зброї
Залюбив ся в невільниці з Трої.

Коли Гектор, убитий в борбі
Лишив Іліон лютій судьбі,
Лекше стало вже Грекам завзятим,
Вороже гніздо зруйнувати.

І хто зна чи багаті батьки
Не відмовлять Филліди руки :
Не так радо князівська родина
Пригортає міщанського сина.

к. 61.005.

А тамта слуга вірна, зручна
Так безкорисна й люба вона,
Що в її закохав ся ти вроду,
Не з низького, плебейського роду.

Старший вік, моїх літ сорокпять
Від підзору мене увільнять.
Ї личко, мов точені ноги
И рамена я хвалю без тривоги.

ФІЛЬСОФІЯ Й ЗАБАВА.

Не питай, чого хочуть Еспани,
Чи несуть нам Скитійці війну!
Їх спиняють від нас океани;
Не журись за потребу марну!

Проживеш: єсть усього доволі!
Але молодість гонить притьмом.
Сивина проганяє сваволі
Любовні й пожаданий сон.

Не однаково цїнять ся цвіти
Весняні, місяць мінить ся теж;
Пощо духом безсильним стреміти
Надаремно до вічності меж?!

Чом би нам тут кокрів не покласти
Під сосною чи явором тим,
Взять на тіло пахучої масти
И положитись під листем густим.

Тай напитись вина? Воно живо
Розганяє журбу. Гей котрий,
Хлопці, з вас розведе розважливо
Ось водою нам фалерн старий?

А котрий сюди дівчину Хлюю
Приведе? Гей скажи, хай спішить
Незачесана й ліру з собою
Із слоневої кости тащить!

ВІЙНИ Й ДІВОЧА КРАСА.

Про війну Нумантії грізної
Про Ганнібаля й пунійські бої
Я співать, Меценасе, не втну.
Годі нам кроваві свари
Приложить до струн гітари
Під мельодію ніжну.

Не люблю я про Кентавра мітів,
Про грізних, нездержаних Ляпітів —
І Гераклеві знатні діла,
Як Сатурнови старому
Він поміг від богів дому
Гнати велитів тіла.

Ти, приятелю мій, з ліпшим хистом
Війни Цезарові лист за листом,
Всю бувальщину списать берись!
Як по вулицях столиці
Вели наші вожди в криці
Королів грізних колись.

Я Лікимнії пісні прекрасні,
Я хвалю її очиці ясні,
Муза той нам приділила пай.
Серце вірне і чутливе
І в любови все щасливе
Дали їй боги відай.

Як же гарно й зручно танцювала,
Даючи рамя як жартувала

В хорі серед сміхів і пісень.
Між дівчатами шумними
І матронами стрійними
У святий Діяни день.

А скажи, мій друже, чи ти давби
Ахемена¹⁾ славні в світі скарби,
Чи й знатні багатства Фригії,
Чи й дома Арабів кінних,
Повні річей неоцінних
За любов Лікимнії?

Шию як до уст палких згинає,
Або дrouchить ся й забороняє
Хитро, щоб їй вирвати волить!
Злобно, ніби то не хоче,
Аж горять свавільні очі,
Враз цілунком аж впалить!...

ДО ПОСТУМА.

Гей утікають, Постуме, літа,
Зморщків не спинить побожність свята,
Старість, як прийде, не дасть проволоки,
Смерть непобідну не здержить ні трохи.

Хоч би ти триста щоденно волів,
Друже, для Плутона в жертві привів,
Вже-ж не вблагаш його, бо й Титани
В царстві підземнім забиті в кайдани.

Всі ми тут смертні, великі й малі,
Що проживаємо з дарів землі,

¹⁾ Ахемен — найдавніший перський король.

Річку сумну перебудем човнами
Бідні селяне разом з королями.

Дармо будем оминати війну,
Спінену Адрію, люту, страшну;
Дармо бояти ся вихрів зимових,
Нашим тілам шкідних, нездорових.

Всі ми оглянемо жалісний брід
Чорного Кокита й Данаїв рід
Виклятий весь, як Сизиф серед поту
Вічно сповняє даремну роботу.

Треба покинути землю і дім,
Жіночку любу й маєток зі всім,
Лиш кипарис, деревина погана,
Грїб твій умаїть, короткого пана.

— — — — —
Ліпший наслідник все випє вино,
Що під сто замків сховав ти давно,
Скропить долівку твоїм цекубійським;
З ним би не стид за столом королївським!

ЗАПРОСИНИ НА БЕНКЕТ.

(До Мецената).

— — — — —
Що робити в перший марта день?
Для мужів жонатих він лишень,
Я-ж квітки кладу й кадило
На вогонь, щоб пахло мило.

Меценате, жертва се мала.
Любий пир і білого козла
Бакхови даю на згадку,
Що мене спас від припадку.

В сей святочний день я з року в рік
Бенкет справити богам прирік;
І вина старого вточу
В двійку питимем до схочу!

Друже, спустимо чарок зі сто,
Не зборонить сього нам ніхто,
Світла стане нам до рана,
Щезне гнів, гризня погана.

Про міську журбу й діла не дбай,
Дака військо вже побите, знай;
Меди лютою борбою
Самі жруть ся між собою,

Кантабриєць ворог нам Гіспан
Служить, вже попав ся до кайдан,
Скитських лучників громади
Уступають з поля звади.

Не жури ся надто про народ,
Тим не причиняй собі турбот.
Радісно серед забави
Призабудь поважні справи!

ТОВАРИСЬКИЙ БЕНКЕТ.

— — —
Ти байки нам стародавні
Кодрові діла преславні
І про Еака верзеш.
Як бороли ся герої
На полях святої Трої —
Речі знані всім плетеш.

Хто вина придбать зуміє,
Хто води нам розігріє,

І про складку ти мовчиш ;
Хто нам бенкет справить незлий,
Щоб ми в холоді не мерзли,
Де й коли піти на книш ?

Дай же місяцю новому,
Хлопче, й панови дай дому
Й третю чарку півночи !
І нарадьмо ся докладно,
Як вино мішати складно,
Щоб ми бавились пючи.

Я гадаю, що лепета
Ось натхненного поета
Видержить три чверти вин.
Чистого кружляти чарку
Не пристоїть нам і сварку
Швидко мали-б ми за тим.

Гей! до нашого бенкету
Ще-б придала ся гра флету !
Любо погуляти в смак.
Гра сопілки остра, скочна,
Ліри музика статочна
Розвеселять нас ще й як !

Дай рожевого олію !
Рук своїх не пожалію.
Вільно хай пливе нам гра !
Хай наш спів і шум шалений
Чує Лік, старець мерзений
І сусідка не стара.

Пелєфе, меткий молодче,
Буйна Рода тебе хоче,
Ти-ж ніщо не знаєш мов.
Та давно в мойому серці
До чарівної Глікерці
Тліє й жарить ся любов.

ЛЮБОВНЕ ОРУЖЖЄ.

Недавно я ще силу мав
І не без слави воював
З дівою неодною.
Тепер Венері на презент
Віддам я зброю й інструмент,
Попсований у бою.

Тут, тут, на лівій ось стіні
Завісьте знаряди знатні,
Якраз напроти входу :
Грізний мій лук і стрілочки
І від списів самі дручки,
Порубані до споду!

А ти, богине, що держиш
Щасливий Кипр і що сидиш
Під Мемфісу скалою,
До мене милу приверни,
Святою різкою діткни
Раз тільки горду Хльою!

ПОЕТ — ЗАБУДЬКО.

Часто мене, Меценате, питаєш
І щоби я відповів, налягаєш
Чом я забудьком зробив ся тепер ;
Замість вина я мов на прохолоду
Випив чарок сто летеїських до споду
І в сон глибокий запав, мов завмер.

Віршик тобі обіцяв я колись то,
Ямби зачав, та списати на чисто
Бог не дає, вір мені, якийсь біг!

Часто також Анакреон завзятий
Тужно старав ся любов оспівати
І докінчити при лірі не міг.

Пристрасть тобі докучає шалена;
Що-ж як не гірша твоя, чим Гелена,
Тіш ся дарунком своїм чарівним.
Знай, і мене полонила дівчина
Гарна, колишня невільниця Фрина;
Горе-ж мені не довольна одним!

НЕВІРНА ДІВЧИНА.

На ясному небі, як місяць зійшов
І любо сів між зірками.
Ти вірну мені присягала любов,
Лестила мягкими словами.

Як дуба тісний оплітає повій,
Мене ти обняла руками
Й шептала: „на віки, на віки ти мій,
До смерти та злука між нами!

Як довго кидатись ме вовк на овець,
Оріон судна розганяти,
Як довго ще Фебови буде вітрець
Волоссе буйне розвівати“.

Багато, Нееро, терпіти будеш:
Мужем я покажусь завзятим;
Красою й словами мене не візьмеш,
Від зради не матиму втрати.

Як з ліпшим коханцем забаву зачнеш,
Я іншої стану шукати.

А ти. щасливійший, до неї підеш,
Та жди незадовго заплати!

Хоч як би грошей там багато ти мав
І худоби і поля і жита,
Будучність свою хоч докладно-б ти знав
Ще ліпше від ворожбита,
Й красою Нірея*) ще перевисшав, —
Вона все таки буде неси́та.

Вкінці таки з иншим зійдеть ся на гріх,
А ти засумуєш безрадно,
Тоді я вже мати му радість і сміх.
Глузуватиму з тебе злорадно!...

НА ІМЕНИНИ МЕЦЕНАТА.

(До Филліди).

Єсть вино у господині
В мене, має з дев'ять літ;
Лиш прийди, Филлідо нині.
На вінець знайдеть ся цвіт.

Повію багато маю
Заквітчаєш ся як слід,
Вівтар зеленю розмаю,
Виллемо на нього мід.

Хлопці крутять ся й дівчата,
Челядь бігає, спішить,
Радісно блищить ся хата,
Дим шпаркий в гору летить.

Знай чому я до вечері
Ось тебе запрошую,

*) Нірей був найкращий у грецьким війську під Троєю.

В день, посвячений Венері
Бенкет пишний я даю.

В дні сїм більшу радість маю,
Я від моїх уродин;
Се-ж з Меценатом справляю
Свято його іменин.

Знаю, знаю, ти би рада
Телефа собі спіймать,
Та даремна вся принада,
Не для тебе його стать.

Вже давно його зловила
Панна з вищого стану,
Заможненька і вертлива
Схопила в петлю міцну.

Фаетон був легкодушний
Згинув не з вини вітця,
Скинув з висоти воздушний
Пегаз земного їздця¹⁾.

Гідної шукай все долі,
Рівному з душі радій,
За великих, ох, ніколи
Не роби собі надій!

Ти будеш уже остання
Моя пристрасть і любов;
І до другої кохання
Не зазнаю я вже знов!

Вчи ся й потім заспіваєш
Любим голосом мені;
При вині порозганяєш
Чорні клопоти сумні!

¹⁾ Беллерофонта.

ЛІДІЯ Й ГОРАЦІЙ.

ГОРАЦІЙ:

Поки я тобі був милий,
Жаден молодець щасливий
Твою шию не обняв.
Хвиль тих любої роскоші
Ні за скарби ні за гроші
Я тоді-б не проміняв.

ЛІДІЯ:

Поки до других дівчат ти
Не горів любовю надто,
Поки Хльої не кохав,
Лідії імя ясніло
Понад Ілію зоріло,
Я цвіла й пишала ся.

ГОРАЦІЙ:

Я тепер невільник Хльої,
Що піснями душу гоїть,
Цитру як візьме дзвінку.
Я за неї вмер би сміло,
Як би Доля лиш хотіла
Продовжити їй віку.

ЛІДІЯ:

Мені серце мучить жаром
Гарний Каляїс не даром,
Хоч і сам він чужинець.
Я-ж за нього вмерла-б рада
Двічі, коби лиш пан Гада
Опізнив йому кінець.

ГОРАЦІЙ:

Що? коли би так Венера
Нас, розлучених тепера,
Перстенцем звязала знов?
Що? як Хльою я покину,

А до Лідії полину
Й відновлю давню любов?

ЛІДІЯ:

Кращий Каляїс від зірки:
Ти-ж звиннійшій від вивірки,
Дикший ще від морських фаль.
Я з тобою хочу жити,
Радуватись, не тужити,
Враз піти по смерти в даль!

ПОЕТИЧНИЙ ШАЛ.

Так як хорих на сверблячку,
На безумність і падачку
Чи й прокажених істот,
Так боять ся всі поета,
Як звихнесь йому лепета,
Геть тікає весь народ.

Тільки хлопчики з дороги
За ним гонять без тривоги,
Підіймаючи на сміх.
В небо він впяливши очи
Иде і вірші знай торочить
Без пуття й не бачить ніг.

Коли впаде він до ями,
Най кричить собі без тями,
Ви не йдіть на поміч там.
„Хто-ж то знає, чи до грязі
Він не скочив по розвазі
І спастись не хоче й сам?“

Емпедокль, як була змога,
Щоб добути слави бога,

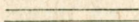
Зимний скочив в Етни жар.
Хай поети мають право,
Хай їм буде вільно жваво
Вмерти, згинути без кар.

Хто кохає їх прихильно
І спасає ще й насильно
Робить те, що вбійник-кат.
Не буде поет здоровий
И не покине він любови
До чудної смерти рад.

І не відомо отверто
Пощо, нащо так уперто
Глупі вірші він плете?
Чи збезчестив гріб родинний,
Поповнив десь гріх злочинний
І караєть ся за те?

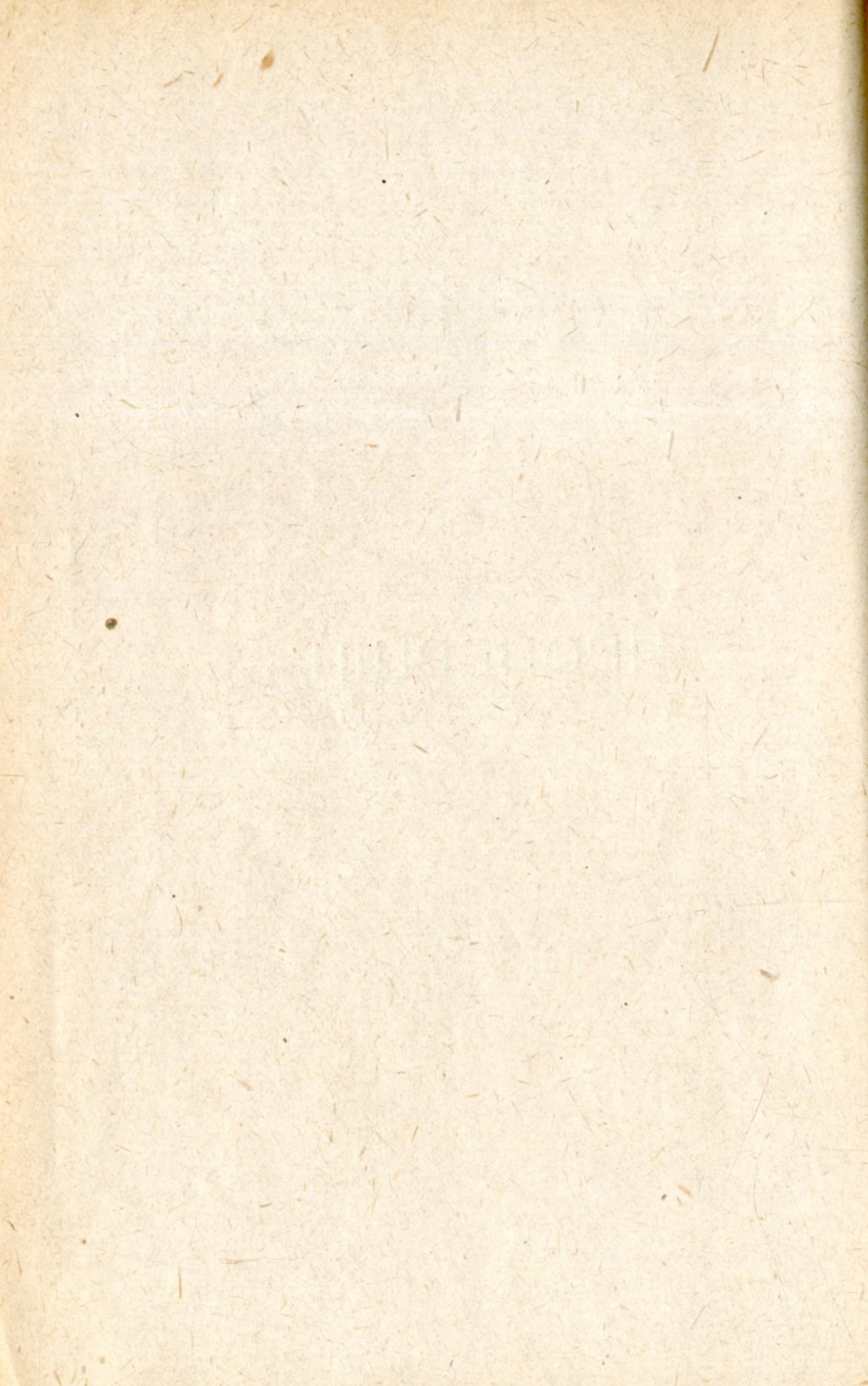
Непритомний ні крихітки
Мов медвідь, що вийде з клітки,
Проломивши ся з дверей,
Так людей невчених, простих
І мудрців жене у злости
Декляматор навісний.

Кого зловить, то тримає,
Віршом ловить і читає,
Поки читанням не вбе.
Так зовсім не знає міри
Пявка, і не пустить шкіри,
Поки крови не попе.

ПРОПЕРЦІЙ.

oooooooo

ВСТУП.

Сервій Аврелій Проперцій уродився по р. 53. в Умбрії, як догадують ся в містечку Ассізію, де жив аж до поділу землі між ветеранів. Втративши при тім поділі, подібно як Вергілій, свою земельну маєтність, удав ся до Риму. В столиці обертав ся в кругах міської аристократії, в дружбі з Меценатом, а може і цісарем Августом; приставав також із найвизначнішими письменниками й поетами нової школи, як Овідієм, Горацієм і Тібулльом. У вільних хвилях читав пильно твори грецьких, особливо александрійських письменників. Його поетичний талант розвинув ся під впливом старшої римської панни Гостії, до якої запалав великою любов'ю й почав оспівувати її в елегіях під видуманим іменем Цінтії. В тих елегіях описав поет свої любовні почування й душевні боротьби цілих шести літ. Бурливе життя виснажило вкінці поетові сили так, що він покинув раз на все безсердечну визволенницю і звернув ся до поважної науки. Одначе своєї невдачі не міг довго пережити. Рік його смерті невідомий.

Твори Проперція містять ся в чотирьох книжках елегій. Перша з них, посвячена Цінтії, творить немов цілість серед цілої збірки. Текст інших елегій сильно попований численними інтерполяціями і декуди доволі темний. Відбив ся на них злощасний вплив учених александрійських поетів Каллімаха, Філета і найтемнішого з усіх Евфоріона. Елегії перетяжені далекими, тяжкими порівняннями й образами. Часті згадки про мітичні особи й події вказують на основне ознайомлення з грецькою мітологією. Своєрідний талант Проперція проявляєть ся у мальованню пристрасти і змислової любови, чим одначе не розбуджує він низьких похотей у читача. Безсторонну оцінку поетової творчости утруднює розшарпанне й непевна редакція 2 і 3 кн. його елегій. Старинні критики оцінювали Проперція досить холодно. Овідій ізза особистої приязни називає його елегії „огнями“ :

*Saepe suos solitus recitare Propertius ignes,
iure sodalitis qui mihi iunctus erat.*

(*Trist.* IV. l. 45, 46 v.).

З новіших поетів одушеляв ся Проперцієм Гете.

ЗАЗДРИСТЬ І ЛЮБОВНА ЖУРБА.

Не оглядали сусіди
Так дому гетери Ляїди,
Хоч ціла Греція їй
Тисла ся там до дверей.

Хлопців стільки не любила
Навіть Таїда вродлива,
Що еріхтонських гульвіс
Часто водила за ніс.

Фрина славетна Тебанка,
Відома-знана коханка
Тільки не мала мужів:
Всіх чарував її спів.

Цінтія теж не вгаває,
Все свояків десь збирає,
Щоб лиш давати могла
Ім цілувати уста.

Дівчино, чи-ж се годить ся
Так малювать свої лица?
Краще в колисці дитя,
Що лиш лепече тя-тя.

Журять мене безупинні
Ті поцілунки невинні
Товаришок і сестер,
Що сплять з тобою тепер.

Все мене те непокоїть
І прости! — все те заздрістю млоїть!

Часто ввижаєсь мені
Ворог під біллем твоім.

Амор нераз у державі
Бої ворушив кроваві,
Звідси й троянська війна
Певно піднялась страшна.

Лютість подібна до діла
Кентаврів колись узброїла,
Що в Пірітоя чарки
Стали кидати й збанки.

Та вже лишімо Гелляду
Й на римську звернім ся леваду,
Ромуль у нас показав
Шлях до розпусти без прав.

Він дав Римлянам ту раду ;
Взяти Сабінок громаду !
Аморам злочин який
В Римі сьогодні чужий ?

Жінку Адмета примірну
І Пенельопу так вірну
Славлю й похвала усім,
Що держать чесно свій дім !

Пощо тут Стиду святині
В Римі стоять іще нині ?
Замужній жінці відай
Все дозволяє звичай ?

Перша рука тут зухвала
На стінах намалювала
Сцени ганебні — на стид !
Людям проходим на вид.

Тут заморочено очі
Чесні, стидливі, дівочі,

В серце убійчу їм їдь
Влито у перше і гидь.

Горе артистам злочинним,
Що перші дівчатам невинним.
Образом легких подій
В душу влили неспокій!

Предки таких не давали
На стіни прикрас і повали,
Гріх і провини розгін
Не говорили зі стін!

Легко тепер на святинях
Снує в нас павук павутиння;
Де було місце святе,
Хопта буйна там росте.

Люба, бажав би я дати
Сторожа тобі до хати,
Щоб там проступна нога
Вкрастись ніяк не могла.

Як же сама ти нікчемна,
Журба коло тебе даремна;
Всюди безпечна лиш та,
Що все стидаєсь гріха.

Нас розлучити не сила!...
Одна ти будеш моя мила.
Все я з тобою в дружбі,
Вірний коханець тобі!...

ЗБИТОЧНИЙ АМОР..

Думку щасливу той мав
Перший маляр і артист,

Що наперед змалював
Амора хлопцем на зріст.

Бачив, що серед закоханих пар
Часто життя без ладу...
Й легко загирюють долі весь дар,
З щастя женуть у біду.

Вміло йому теж крильця
Творець воздушні додав,
Щоб через людські серця
Божок легенько літав.

Нами збиточно кидає нераз
Човник любови прудкий;
Вітер, що віє довкруги нас
Також зовсім нетрівкий.

Зручно додав він йому
Стріли до лука іще
І сагайдак до стану
Звісив почерез плече.

Влучить зрадлива стріла,
Нім іще ворог прийшов;
Тяжко позбути ся зла,
Як вона вийде у кров.

В мене пустив він стрілу,
Зір нас дівочий прошив;
Щастє се: рану малу
В серці мойому лишив.

Болю ще час не затер,
В грудях тут вістрє тверде;
З кровю моєю тепер
Вічну війну він веде.

Що то за втіха тобі
В мозку сидіти сухім?

В рівній і славній борбі
Жертвам піджарюй своїм!

В серце здорове пусти
Стрілку палючу свою ;
Мною не беш ся вже ти,
Тїнь лиш ворушиш мою!

Знищиш мене — хто по мні
Гимни співати буде,
Легкої Музи пісні,
Де річ про тебе все йде?

Дай же скінчити менї,
Хай оспіваю як слід
Очі і пальці ніжні
І чарівний панни хід!

ВІРНА ЖІНКА.

Постуме, як же ти міг
Галлю в сльозах покидати,
Що ти з Августом побіг
Швидше війну ту зачати?

Дуже ти так забажав
Слави здобути у Парта?
Ти і на те не зважав,
Що просьба жінчина варта?

Щоб ви погинули всі,
Ви так рабунку жадні,
Що вам ціннійша війна,
Як гарна жінка ніжна.

Ти там, бездумний, терпів
Холод, гірку невигоду,
Спрагнений часто ти пив
З хвиль там Араксових воду.

Та твоя слава марна
Губить її гризотою :
Часто гадає вона
Що то дієть ся з тобою...

Може медійська стріла
Кров твою радісно пє,
Або десь ворог з крила
Списою з коника бє.

Або що сльозам її
Урну принесуть по тобі.
Часто мужі в чужині
Славу находять — у гробі !

Та чи не грозить їй бруд,
Шкода красуні цвітучій,
В Римі без догляду тут,
Де всякі злочини рвучі?

Але спокійний ти будь :
Золото Галлі не скусить,
Навіть і строгість твою
З пам'яті певно обтрусить ;

Як ти щасливо назад
Вернеш, завдяки судьбі,
Чисте на шию рамя
Любка закине тобі.

Ти немов другий Уліс¹⁾
Вірною жінкою славний,

¹⁾ Уліс — Одиссей.

Зла йому теж не приніс
Поворот в дім його давний.

Десять він літ на війні
В Трої барив ся жорстоко,
Випік іще на рожні
Він Поліфемови²⁾ око.

Засідки злобні минув,
Втік і від Кірких сїтей.
Через Харибду страшну
Й Сцїлло він мусїв стреміти.

Він і від Сонця божка
Вхопив бики і корови,
Що їх Лямпета дочка
Пасла на гарнім острові.

Гриз ся він в день і в ночі,
Німфа хоч була при ньому,
Морем бурним пливучи
Все він спішив ся до дому.

Він і під землю зійшов
В темрявий осідок тїний,
Побіч сиренських намов
Глухо проплив онімілий.

Все-ж він вернув по літах,
Вхопив старезний свій лук,
Смерть женихам тим і жах
Кинув, позбув ся всіх мук.

Він не надармо терпів :
Вірною жінка остала.
Друже, не бійсь женихів, —
Галля твоя також стала!

²⁾ Знані з Гомерової „Одиссеї“ фантазійні по-
статї.

В ДЕНЬ УРОДИН ЦІНТІЇ.

Щастє! при ліжку моїм рано*нинї,
Як я лежав ще в пів-сні,
Станули Музи, прихильні богинї,
Приказ подали менї.

І показали розумно знаками,
Що се ось Цінтії день,
Сплеснули тричі весело руками
Й грімко на щастє моє.

Небо най буде без хмари, погідне,
Вітер нехай не шумить,
Море най тихе, ласкаве, побідне
Лагідно беріг пестить!

Всяке сумне почуттє і вражінне
Шезнути має звідсіль!
Най і Ніоби відвічне камінне
Здержить невтїшний свій біль.

Най теж затихнуть пісні сумовитї
Мев, алькіонів — чайок;
Най перепїлка забуде у житї
Ітиса смерть на часок!

Най тобі, люба, незмінно щастить ся,
Як у сей радісний день,
Вдяку-ж наперед віддати годить ся
Вічним богам гимн пісень.

Чистим потім жерельцем ти вже сміло
Заспані очі промий.
Пишну, русяву косу свою вміло
Ти зачеши для людий.

Швидко потім прийди в строю шовковім,
Що чарував менї грудь,

Най не забракне в волосю чудовім
Цвітки, про се не забудь.

Тай помолись до богів, най незмінну
Доля красу тобі дасть.
Певно тоді надімною нетлінну
Вічну ти матимеш власть.

Як уже спалиш пахучі кадила
В зелені на вівтарях,
Тям, аби служба зараз засвітила
Всюди свічки по хатах.

Так пообідаєм смачно і гладко
Ніч нам піде за вином,
А із арабським кадилом горнятко
Най нас обдасть шафраном.

Всі най забудуть про сон настирливий,
Гей най весело шумлять,
Най нам протягнуть ся бенкет крикливий,
Співи нехай гомонять.

Карти най кождому скажуть про долю,
Все, що судило ся нам,
І кому Амор вперед звяже волю
Й пута наложить рукам.

Флет нехай грає також без упину
Нам до танців цілу ніч,
Жарти вільнійші у пізну годину
Най нас приводять до стріч.

Як нам проминуть скоренько години
При бенкетових чарках,
Закінчимо вже гучні іменини
Ми на мягких подушках.

ТУГА ЗА КРАСОЮ*).

Я був вільний і бажав
З нею все бути щасливий.
Амор мене ошукав,
Мир мені дав він брехливий.

Пощо посеред брехонь
Мучить ся чесний, без злоби?
Тут рабувати либонь,
Зевсе, простійше було би?

В неї гнучкий такий стан,
Волос блискучий, русявий,
Постать струнка, без доган,
Хід, мов богинь, величавий.

Так теж Атена прийшла
З неба раз на перегони ;
Сильно рукою взяла
Щит із обличчем Горгони.¹⁾

Певно подібний був стрій
Й вид Ісхомахи в давнину,
Як із кентаврами бій
Та почала до загину.

Так над бебейським ставком
Бог раз Меркурій зрадливий
В купелі бачив крадьком
Стан той Брімеї вродливий.

Гей уступіть ся ви всі,
І ти богине любови,
Що в незакритій красі
Стали на вид пастухови!

*) Напис збірки віршів Христї Алчевської.

1) Горгона — страшна казкова гадюка.

Постать її не зігнесь,
Час теж не знищить красуні,
Хоч осягнути прийдесь
Їй вік Сибіллї²⁾ — бабуні.

У МИЛОЇ ПІЗНО В НОЧІ.

Так то лежала Кнозийка¹⁾ у горю
На острівці серед скель ;
Тужно гляділа, як гинув на морю
З любком її корабель.

Тай Андромеда²⁾ лежала подібно
Струджена, бідна, сумна,
Як по тяженьких кайданах свобідно
Лягла від скелі вільна.

Так теж здавалось спокійно заснула
Цінтія, любка моя.
Руки обі під головку загнула,
Гарна мов рання зоря.

Я по забаві, охлялий від меду
Пізно до дому вертав,
Хлопець мені по дорозі спереду
Світлом непевним хитав.

²⁾ Сибілла — славна ворожка з міста Кум у Кампанії, що продала королеви Тарквінієви Старому збірку пророцтв.

¹⁾ Кнозийка — Аріядна була дочкою кретійського короля Міноса і Пазіфаї, а жінкою Тезея, якого вирятувала з лабіринту при допомозі клубка ниток. Недячний Тезей покинув її потім зрадливо на острові Наксос.

²⁾ Андромеду, дочку етіопського короля Цефея освободив від смока герой Перзей при допомозі щита із головою Медузи.

Тямки не втратив я від перепою
Й легко до хати ввійшов,
Тихо скрадав ся туди по покою,
Поки аж ліжко найшов.

Жар мене схопив цілого подвійний
Жар від вина і туги;
Гнав мене Амор і Бакх неспокійний,
Пристрасні два ті боги.

Легко казали узяти за руку
І поцілуй на руці
Скласти, а потім без шуму і гуку
Спробувать ще й на лиці,

Та я не смів ще діткнути рукою
Пані гнівної у сні,
Щоб їй не псути любого спокою;
Вже-ж би дісталось мені!

Але я в неї впрялив зір широкий
І непорушно стояв;
Так як той Аргус³⁾ колись бистрокий
Очі в Інаху звертав.

Я відчіпав мої гарні віночки
Й Цінтії клав на чоло,
Тай укладав їй розцущені льочки —
Й любо мені так було.

Та як зітхнула часом неспокійно
І на лице впала тїнь,
Я остовпілий ставав безнадійно,
Повний пустих підозрінь.

Може її незвичайні лякають
Привиди, мари у сні,

³⁾ Аргус, стокий сторож Іони, дочки Інаха, котру Зевес коханець перемінив у корову, щоби тим способом заховати її перед заздрісною Юноною.

Або якісь женихи докучають
Дикі, нагальні, грізні...

Місяць розсунув враз темряву ночі
Пізнім промінням своїм
Тай отворив їй затулені очі
Й сперлась на ліжку мягкім.

Тай почала: „Десь відкинула строга
Дівчина твою любов
І не допущений там до порога,
Ти ось до мене прийшов?

„Де ти так довго сидів на забаві,
Що закотив ся вже віз?
Більшу часть ночі моєї ти збавив,
Врешті слабий тут приліз!

„Щоб тобі тільки прийшлось просидіти
Ночей самому в журбі,
Кілько я маю нещасна терпіти
Болів, завдяки тобі!

„Днесь наперед веретенцем, нитками
Я боронилась від сну,
Потім тугу розганяла піснями
Й ліру ще всяла звучну.

Поки мене не обхопив захланний
Легкими крилами сон...“
Се вже був спосіб у неї останний,
Щоб я розплив ся плачом.

ПРИРОДНА І ШТУЧНА КРАСА.

Вміло зачісуєш гарну головку
Кучері крутиш буйні,

Ходиш у модній одежі із шовку
Звої шумлять лиш ніжні.¹⁾

Пощо пахучим іще покропляєш
Дивним олійком косу?²⁾
Пощо для дарів іще побільшаєш
Вперто природну красу?

І продаєш ся коханцям сама ти,
Стан свій корсетом псуєш?
Тілови в дарах чарівних сіяти
Дрантем пустим не даєш!

Глянь, які барви преріжні, чудові
Наша земля видає:
Буйно кущі виростають тернові,
Зелень свобідно встає.

Вміє потічок плисти без науки,
Знайде собі крутий шлях;
Птиці найкраще співають без штуки,
Цвіркають любо в лісах.

Пишними строями певно не взяла
Кастора Феба-зоря,
Полюкса личком лише вчарувала
Теж Гіляіра сестра³⁾

Тай не за строї Марпесси⁴⁾ змагав ся
Ідас із Фебом метким;

¹⁾ Одежі, роблені на острові Кос, особливо жіночі, славили ся своєю делікатністю й пишнотою. Кокетливі жінки відповідними рухами вміли майстерно укладати звої одежі й на се натякає тут автор.

²⁾ Оронт, ріка в Сирії, звідки спроваджувано до Риму найліпші й найдорощі олійки.

³⁾ Гіляіра і Феба, доньки Левкіппа, що обіцяв їх виддати за-муж Ідасови і Лінкеєви; але їх викрали Кастор і Поллюкс, нім іще весілля скінчило ся.

⁴⁾ Ідас спорив із Аполльоном о дочку Евена Марпессу, при чім на приказ Зевеса мала сама суджена вибрати собі жениха. Дівчина воліла смертного Ідаса.

Любком найкращим він їй показав ся
Певно не блеском пустим.

Була краса, не попсована штучно
Як у цінних образах,
Що в них Апель⁵⁾ порозміщував зручно
Тіні і блеск у красках.

Щирих і вірних коханців шукали,
Не череди женихів,
Стид і краса їм зовсім вистарчали
І простота тихих слів.

Я вже тепер не бою ся, що буду
Гірший для тебе від тих,
Дівчина гарна знайшла би без труда
Більше коханців пустих.

Дар від Апольона маєш до співу,
Від Калліопи⁶⁾ до гри,
Лиш оминай ти поганого гніву,
Божі всі дари бери.

Ти мов Венера в любові моторна
Голосом милим маниш
І мов Мінерва до праці проворна,
Цупко мене ти держиш.

Будеш мені наймилійшою доти,
Все чаруватимеш нас,
Поки будеш оминати мерзоти
Роскоші глупих окрас!

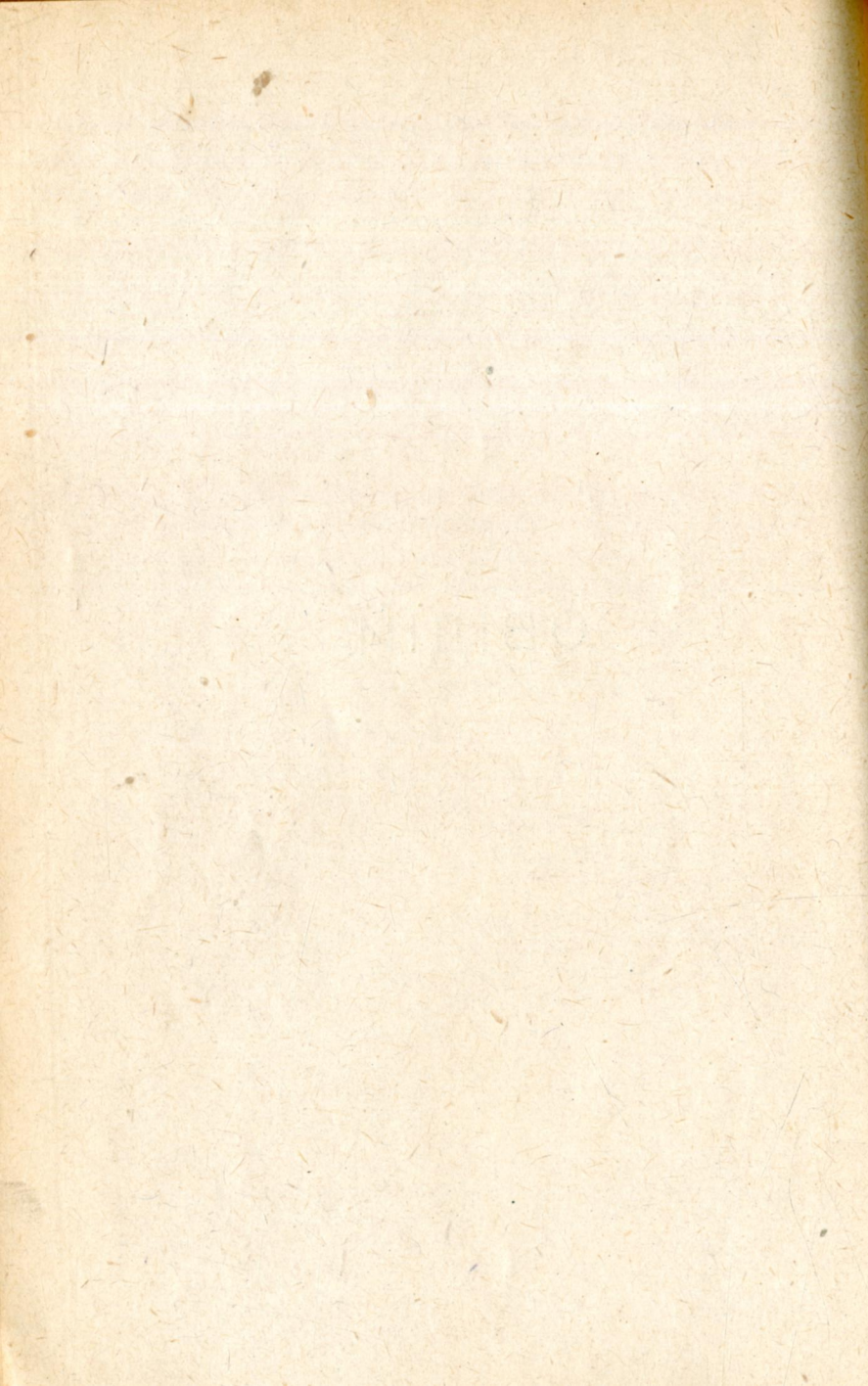

⁵⁾ Апель(ес) — славний грецький маляр.

⁶⁾ Калліопа — муза ліричної поезії і гри.

ОВІДІЙ.

○○○○○○○

ВСТУП.

Публій Овідій Назон ур. 43. р. пер. Христом у м. Сульмоні, в краю Пелігнів. Образовав ся разом із старшим братом у Римі у визначних тодішніх правників і бесідників. Для докінчення науки їздив до Атен, оглянув більші міста Малої Азії і вкінці Сицилію. На бажане батька вступив до урядів, але ставши судією покинув правничу кар'єру, відтягнув ся в домашнє життє й посвятив ся поезії. Приятелював із найславнішими поетами того часу, Проперцієм, Тібулльом, Горациєм і іншими. Жонатий був три рази. З третьою жінкою Фабією жив довго і щасливо. Несподівано постиг його в 8. р. по Хр. тяжкий удар долі. Цісар Август острим приказом relegував його з Риму й призначив на поселенє місточко Томі над Чорним морем. Причиною прогнання були еротичні твори з молодечих літ поета і мала якась провина проти цісарського дому. З тяжким серцем вибрав ся Овідій у негостинний край. Серед гірких невигод добив ся в 9. р. по Хр. до місця вигнання. Звідси писав раз у раз листи до Риму, до жінки й до приятелів та просив, аби виблагали йому поворот. Але Август і його наслідник Тіберій були немолімі. Овідій помер таки на вигнанню 17. р. по Хр.

В творчости поета можна розрізнити три періоди. Перший період обнимає „Любовні пісні“, „Листи героїнь“, „Про косметику лица“, „Любовну штуку“, „Ліки проти любови“. В „Аморах“ оспіває поет якусь любку під видуманим іменем Корінни. В любовній штуці дає загальні поради (1 кн.) як шукати любови і спеціальні для хлопців (2 кн.) і дівчат (3 кн.)

В другій фазі видав поет два великі твори; „Метаморфози“ (переміни) в 15 кн. і „Календар“ (fasti) в 6 кн. недокінчений. В першій творі наслідував поет грецькі взірці Ератостена, Нікандра, Партенія й ин. у другім опер ся на писаннях римських антикварів, передовсім ученого фільольога Веррія Флякка.

В третім періоді своєї діяльности, на вигнанню пише поет „сумні пісні“ (Tristia) в 9 кн. „листи з Понту“ в 4 кн. і кілька дрібніших поем.

Найбільшу артистичну вартість споміж Овідієвих

творів мають „Переміни“, які переложені також на українську мову. Визначною прикметою творчости поета являєть ся легкість віршованя. Не тільки форма, але й зміст його творів легкий. Велику ролю грає в них мітольоґічний елемент, що вказує на високе образованє їх автора. Його фантазія чарує читача яскравими барвами. Влучні порівняня, реторичні фігури й розмови оживляють оповіданє.

ПОБІДНИЙ АМОР.

Щось у тім скриватись може,
Що мене мій плащ так гложе,
З ліжка раптом мушу встать:
Довго, довго сну не маю,
Блудно по ночі ганяю,
Кости змучені болять.

Я-б любов завважив певно,
Хиба вкрала ся таємно
І безжалісно стремить.
Так! дісталась до серденька
Стрілочка ніжна, тоненька,
Дикий Амор грудь палить.

І не знаю чи піддатись,
Чи з прудким огнем пручатись,
Виганяти з серця жар?
Ні! з людьми піддам ся спільно!
Лекше нести добровільно,
Не такий гіркий тягар!

Ліпше поломінь зростає,
Як хто смолоскип хитає,
А без руху він погас.
Гірше бють волів упертих,
Як не хочуть плуга перти
У ярмі за перший раз.

Полохливий кінь твердою
В писку здержаний уздою
Більше острий біль терпить.
Тихий коник не гарцює,
Майже поводів не чує,
Тягне радо й сам біжить.

Боже, я новий твій бранець,
Добрий все буду коханець,

Ти-ж мені ласкавий будь!
Не воюймо, прошу мира,
В мене єсть охота щира...
Тай лежачого не бють!

Прибери волосе в цвіти,
Голубів злови у сіти,
До візочка запрягай.
Летом пустять ся з розгоні,
Нарід бити-ме в долоні,
Ти з дороги не звертай!

Добич з заду йде богата:
Хлопці зловлені й дівчата,
Тріумфальний супровід.
І я сам, слабий від рани
Нести му твої кайдани,
За візком піду у слід.

Чеснота ме йти за нами
З звязаними в зад руками,
Стид і вороженьків ряд.
Всі боять ся твого зору,
Руки підоймуть у гору:
„Слава! слава!“ закричать.

Пустота іти-ме з боку,
Блуд і Шал приспішать кроку,
Все товариші тобі.
З ними ти богів могутних
І людей низьких і бутних
Побіджаєш у борбі.

А з вершка Олімпу мати
Й та в долоні ме плескати
Й рожі сипати густі.
В пишнім строю меш ясніти,
В крилах сяють самоцвіти,
А колеса золоті.

Попечеш тоді не мало
Ти людей, яких попало,
По дорозі пораниш.
Невмолимі твої стріли
Все влучають, ах, до щіли,
Ще й сусіда запалиш!

Так десь у тріумфі й буті
Віз тягнули тигри люті,
Що ним їхав Діоніз.
Він вином підбив країни,
Ти-ж ведеш любовні війни
Й птахи тягнуть ось твій віз.

Я усе співак твій згідний.
Пощади-ж мене, побідний,
Сил до мене ти не трать!
Бачиш: Цезар побиває
Ворогів і помагає
Ім потім на ноги стать!

ВОЄННІ І ЛЮБОВНІ ДІЛА.

Кождий, що любить, той бореться сміло,
Амор теж має воєнний табор.
Вік, що бересь за воєнне діло
Той для любови найкраща з підпор.

Хто на війні забіяка хоробрий, —
В старця без сили холодна вже кров, —
Той і коханець для дівчини добрий,
Зимна-ж, мерзенна стареча любов.

Варту тримають оба при дорозі
Сплять на землі теж обидва часом,

Той у коханки чипить при дорозі,
Жовнір сторожить під вожда шатром.

Вояк нераз машерує шляхами,
Любчик за милою дальше ще йде :
Через вершини, покриті снігами,
Через ліси, через ріки бриде.

Він не звертає уваги на слухи,
Чи для плавби відповідна пора ;
В дощ і сніги і під рев заверухи
Вояк і любас виходять з двора.

Сей у ворожім краю йде на стежі,
Любас за своїм ривалем стежить,
Сей облягає твердині і вежі,
Той під порогом твердої*) лежить.

Часто теж робить ся напад на сплячих
І піддаєсь безборонних різні ;
Так то раз Реза вояків ледачих
Вибили Греки, невинних у сні.¹⁾

Тай користають коханці з сну мужа ;
Любо собі мов колода він спить :
Ті-ж добувають підступно оружа,
Поки ще їх неприятель хропить.

Вояк скрадаєсь крізь чати ворожі,
Дбає не впасти погоні до рук ;
Любчик буває також на сторожі :
Викрастись з дому належить до штук,

Війни сумнівні й непевна Венера ;
Часто побиті зірвуть ся, встають,
Й ті, що могутні були іще вчора,
Другого дня ненадійно падуть.

*) Розум. коханки.

¹⁾ Гом. Іліяда, п. X.

Мають любовні діла вартість рівну,
Смілости треба до них, талану.
Як Ахілей залюбив ся в Бризівну,
Зовсім не дбав, мов забув, про війну.

Гектор від жінки відходив до бою,
Шолом йому подавала вона;
Вожда Атрида підбила красою
Серед пожежі Кассандра сумна.

Арес попав ся в любовні теж пута,
Зв'язаний враз по рукам і ногам, —
— Кара була се від Гермеса люта, —
Сміху й забави приспорив богам.¹⁾

Сам я вродив ся бездільний, без сили,
Ліжко й затишок зробили мягким;
Врешті любов аж розбурхала жили:
Я при дівчині зробив ся метким.

В таборі тім я шукаю відміни,
З успіхом війни проваджу нічні.
Хочеш позбути ся сплячки і ліни,
Кинь ся також до любви, вір мені;

ШИРОКЕ СЕРЦЕ.

Я не бороню лихого звичаю,
Хиб і проступків своїх не скриваю,
Сам признаюсь до вини.
Може мені щось ся сповідь pomoже,
Знаю, що було жите се не гоже,
Хочеш — мене розіпни!

¹⁾ Гомерова Іліяда.

Важко нести і бажав би зложити,
Сили-ж не маю інакше я жити
Бюсь мов на морі човен.
Сам я негарний зовсім, непоказний,
Все-ж у любові маю стиск невилазний,
Сто все є пристрасти звен.

Чи йде котрась тут стидлива і скромна,
Стид той для мене примана незломна,
Зараз любовю горю.
Чи якась трапить ся дівчина звинна
Бачу, шо то не з села й не невинна
Думаю: „добра на прю“.

Йде мов Сабінка якась дама зимна,
Похіть мене вже збирає нестримна:
„Ніби не хоче, вдає!“
Вчена подобаєсь нам, рідка птиця,
Ба й простотою манить молодця,
Дух пожадливий встає.

Инша хвалить нам пісні Каллімаха,
Йй як подобаюсь я сіромаха,
Люба й вона теж мені.
Друга ганить мої вірші й природу,
Хочу пониження, бути спід споду,
Хай би й ганила пісні.

Мягко ступає, рух має поваби,
Инша тверда щось, та легко могла би
Змякнути із молодцем.
Та має голос до співання чистий,
Ту-б я зайшов, поцілунок огнистий
Вкрав би я в неї тихцем.

Пальцем по струнах та бігає швидко:
Вчені ті руки любити не гидко.
Та має плечі знатні
Й рухи ніжні і ступає вертливо;

Не тільки я, а й пустельник би живо
Заметушив ся-б при ній.

Довга, розвернеш ся всюди на ліжку,
Ти знов низька, маєш гарну всеж ніжну,
Любі мені, ви обі!
Третя немита, я дома обмию,
Стрійну тамту знов обняв би за шию,
Вже би дав раду собі.

Чиста мене причарує й рудава,
Часом приемле й мурилка чорнява,
Пристрасть палка в ній сидить.
Ранная Зоря на вид шафранова,
Леда красуня була чорноброва:
Кожда нас чимось манить.

Старша й молодша нас вабить незнана;
Краща ся тілом, та мудра кохана:
Тягне однак на гріх.
Хто які небудь хвалив би дівчатка;
В мене до кожної знайдець ся кладка,
Я-б залищав ся до всіх!...

НЕНАСИТНА ЛЮБОВ.

— — —

Ти то, Греціне, доказував ясно
Що двох не можна любить рівночасно.
Я через тебе дурний ошукав ся,
В прикру біду безборонний попав ся:
В двох закохав ся, на лихо собі!

Гарні обидві, стрійні і чарівні,
В штуках любовних обі мабуть рівні,
Та від тамтої здаєть ся гарнійша,

Друга-ж від сеї іще принаднійша :
Нам до вподоби однако обі.

Так як човном гонить вітер незгідний,
Так між подвійним коханням я бідний.
Пощо, Венеро, двоїш ти в сваволі
Люті мої безконечні сі болі,
Чи то з одною ще мало біди?

Пощо до моря вливати води,
Нащо то зізд ще до повного неба,
Буйному лісови листя ще треба?
Ліпше так, чим без любови лежати.
Скромно бажаю я ворогу спати.

Та мені пристрасть шалена, жорстока
Сон хай в ночі відганяє від ока,
Хай мене дівчина нищить тревало,
Або і дві, як одної замало!
Хай не лежу я на ліжочку сам!

Видержу, маю доволі ще сили,
Я не тяжкий, та ціпкі в мене жили.
Роскіш додасть іще клубам натуги,
Жадна ще в мене не мала наруги,
Ганьби я жадній ніяк не завдам!

Часто я нічку провів на любови,
Здатний, а рано встав сильний, здоровий,
Щасний, якого Венери змагання
Нищать: бажаю, щоби й так остання
Смерти причина судила ся нам.

Жовнір хай пхає в ворожі спис груди,
В крові шукає заслуги за труди;
Гроші збиваючи море най поре
Купчик захланний, собі-ж то на горе
В бурю най ляже на морському дні.

Так щоб прийшло ся скінчити мені :
Чесно змагатись, трудитись у поті,

Духа спустити при любій роботі.
Так хтось най скаже потім надімною :
„Гучно жив! Смертю помер несумною!“

ЗАБОРОНЕНИЙ СВОЧ.

То, що нам вільно, не миле сердечно,
То, що не вільно, манить.
Хто лиш за дозволом любить безпечно,
Роскоші той не зглубить.

Що мені з щастя, богатства і долі,
Як у незміннім стані?
З чим не мішають ся клопоти й болі,
То і не любе мені!

Хитра Корінна пізнала швиденько
Вдачу й ту хибу мою,
Вміла потім чарувати серденько,
Знала за чим я горю.

Кілько разів говорила здорова,
Що голова їй болить,
Як уривала ся наша розмова, —
Відхід я мусів спинить.

Кілько разів удавала провину:
Чиста й невинна була.
Часто гріху підсувала причину,
Зрадити-ж нас не могла.

Як мене хитро ось так надрочила
• Й огник роздмухала знов,
Була, як перше приємна і мила,
Знов нам горіла любов.

Як же потому пестилась зі мною,
Мова солодка плила,
Як цілувала горячо, з тугою :
Жартів було без числа!...

ЛЮБОВНІ ПРИМХИ.

Ти, що недавно чарами принади
Мій заворушила рай,
Засідки часто лякай ся і зради,
Просьби нераз відкидай!

Перед дверима мені на порозі
Нарочно ждати кажи,
Довго самого мене на морозі
В ночі зимові держи!

Так мені твердне коханне химерне
И довгі держить ся літа,
Раз потухає й наново поверне :
Люба мені гризота.

Стала любов, без відмін, терпелива
Швидко змерзить ся мені,
Так як солодка їда нам шкідлива,
Новостий все ми жадні.

Легко, аби не багато трудитись
В лісі зривати листки ;
Пий, як бажаєш вигідно напитись,
Воду з корита ріки.

Дівчино, вчи ся любовної штуки
Як панувать много літ!
Горе мені, щоб із тої науки
Потім я сам не мав шкід!

Щоб там не вийшло, усе я приймаю,
Шкодить прихильність мені.
Йде нам до рук, я від неї тікаю,
Цураєсь, гоню в огні.*)

СТЕРЕЖЕНА КОХАНКА.

Дурню, як сам ти не маєш звичаю
Любку свою берегти,
Тільки для мене зроби се, благаю,
Щоб я мав похіть піти.

Як би Даная не була заперта
В вежі залізній, міцній,
Зевса б не схопила пристрасть уперта,
Не залюбив ся би в ній.

Поки Юнона рогату Іону
З заздлости лиш стерегла,
Зевсови стала любійша з припону,
А ніж передше була.

Як, мужу гарної жінки підзору
Й зради боїш ся, се знай:
Зараз від першої ночі з надвору
Двері на ключ замикай!

Зараз питай хто так часто крадькома
Стукає вперто до брам.
Звідки то гавкають пси, як ти дома,
Що би то стало ся псам?

Що за листи десь несе осторожно
Служниця все крадькома?

*) Пор. основний мотив опери „Кармен“ Бізета.

Чом твоя пані на ліжко трівожно
Часто кладеть ся сама?

Сим ти гризись і крути ся з натуги:
Хитрість мою се скріпить.
А хто палить ся до дурня подруги,
Той до пісочку горить.

Я тобі скажу свою поведінку
Й дам тобі певний сей знак,
Як стерегти перестанеш ти жінку,
Страчу до неї я смак.

Довго я нипав і все мав надію,
Що не шкода гризоти;
Хоч ти гаразд стерегти-меш, з'умію
Хитро її підійти.

Ти вибачливий, на все дозволяєш,
Хоч се мужам не в терпець?
Дозволом тим ти немов назначась
Моїй любови кінець!

Се-ж би значило, що я кождочасно
Міг би туди увійти?
Що не ходив би по ночах прекрасно
І не шептав би: „пусти!“?

Щоб не бояв ся нічого і стиха
Спав по любовній борбі?
Чи-ж то не зробиш нічого, щоб лиха
Й смерти бажав я тобі?

Що я з мужем добродушним, прихильним,
Що я з нечесним почну?
Нищить він поступком своїм безсильним
Радість і втіху мою.

З нами кінець, хоч би любо самому,
Я вже не піду туди.
Іншого, друже, приятеля дому
Між молодцями знайди!

ЛЮБОВНА ШТУКА.

Заспів.

Споміж чесної громади,
Хто кохатись вельми радий
Й ще не вміє до ладу,
Книжку сю най візьме в руки,
Хай учить ся тої штуки,
Річ приступно поведу.

Хитрість аж людей навчила
Весла винайти й вітрила,
Щоби швидко плив човен.
Трудно на коні летіти,
Возом гнати треба вміти,
Треба й до любови стрепен.

Мати дала недоріку
Амора мені в опіку,
Кермувати маю ним.
Хлопець непослушний, швидкий,
Робить часто псоти - збитки,
Я-ж беру його на стрим.

Новику ніжний, моспанку,
Вишукай собі коханку,
Перша задача тяжка.
Дальше вчи ся як просити,
Коло любої ходити,
Щоб любов була трівка.

ДЕ ШУКАТИ ДІВЧАТ?

Наперед ти питай та і сам помічай,
Куди ходять найбільше дівчата.
Як на небі зірок, тільки в Римі дівок,
Тут Венери мов друга палата.

Ти учись від стрільця заставляти сильця,
Де в гущавині лазять звірята.
Знає добре рибак, в яким плесі щупак
І де ловля на риби багата.

У церквах і храмах, по городах, лугах,
На проходах бувають дівчиці.
І на ринку нераз, — хто повірив би з нас!
Спалахнула любов при мовниці.

Там у сіти падуть ті, що справи ведуть
Оборонці, зручні мистці слова.
Хто горлати все звик, мов забув про язик
І безрадно стоїть, мов немова.

Не кручки судові, мають справи нові,
Своїх діл боронити без страти.
Повний гордості він, покровитель сторін
Сам клієнтом бажає зістати.

Та найрадше всеж ти до театрів іди,
Там польованне гарне меткому!
Ти любов там найдеш і забавиш ся теж,
Раз діткнеш чи й запросиш до дому.

Як у лісі стежки заповнять мурашки,
Як поживу несуть до громади,
Або в улий пчілки як летять у дїрки
Із назбираним медом з левади;

Так дівчата й жінки теж товплять ся в лавки
На видовища, грища й паради.

Так багато їх там просто розкіш очам —
Лиш шукаєш де більше принади.

Пишні строї вберуть, подивити ся йдуть,
Ще й бажають себе показати.
Від старинних часів на театр напосів
Легкодушний Аморок крилатий.

А ти місця шукай, коло пані сїдай
І тули ся до неї близенько,
Та гляди не дрімай, все на те уважай,
Як зачати розмову швиденько.

Та очима стріляй, все її подивляй,
Говори теж бровами й знаками.
Ти й дансерці плещи і „ще раз!“ верещи
І хвали там любовника дами.

Як сидить, ти сиди, устає й ти іди,
Вільний час віддавай її волі,
Про красу ти не дбай, се жіночий звичай,
Обпали ся на грищах у полі!

Як вона щось хвалить, ти хвали те в ту-ж мить
І твій зір най на пані повисне:
Чи сусід не давить і хто з заду сидить
Чи коліном у плечі не тисне.

Як на сукню десь їй впаде порох, як стій
Ти легенько там пальцями стріпай,
Впаде щось — піднести поспішай ся все ти
І диви ся умильно, не сліпай.

Та часом доведесь щось поправити десь,
Мають вартість у пань ті дрібниці,
І махай вахлярем перед пані лицем
І гляди у палкі їй очиці.

Дають стрічу також всі гостини вельмож,
Там підеш не лиш на піятику,

Як собі підпеш, до любови найдеш
Нераз стежку вигідну й велику.

Як Купід у винце замачає крильце,
Остає при столі отяжілий
Він обтріпуєть ся, пашить жар від лица
Підіймаєть ся дух вельми смілий.

Вино духа кріпить, до кохання палить
І журбу проганяє гнітучу.
І лунає вже сміх, твердне бідному ріг
Забуває й про смерть неминучу.

Тоді й ширість рідка виповзає з кутка
Й простота, а вся штучність зникає.
Неодна з панночок там візьме на гачок
Молодця, а зловивши тримає.

Тай огниста любов при вині бурить кров,
Та затемнює осуд правдивий.
В ночі слабне твій зір, лямпі надто не вір,
Часто зводить нас блеск обманчивий.

Парис бачив лишень три богині у день,
Оцінити красу тоді можна,
Змеркнуть сонця лучі, хиб не видно в ночі
І здаєть ся красунею кожна.

ЯК ПРИПОДОБАТИ СЯ ДІВЧИНІ?

Наперед се затям, що дешевий се крам,
Легкодушні усі немов діти.
Кожду можна здобуть—часто довгий се труд,—
Лиш уміло заставити сіти.

На весні скорше птах геть замовкне в лісах,
На морях не скиглили муть меві,

Прийде заяць до псів, а вівця до вовків,
Чим опереться дівча молодцеві.

Любов хлопець краде, а дівча само йде,
Він отвертий, вона все таїть ся.
У самців, у звірят інший помітно лад,
Там зголошуєш перша самиця.

У нас слабший наклін, не такий швидкий гін,
Ще й спиняють тут пристрасть закони.
Римські ви молодці, вчіть ся всі в сім віці
Не лишень правних штук, оборони.

Оминай прикрих слів і придушуй свій гнів,
Не показуй дівчатам ти сили!
Не плети їм дурниць, без пуття небилиць;
Вже нераз з того свари сходили.

Все розмова жива і звичайні слова
І в листах нехай бавлять дівчину.
Як не прийме листа мені любка пуста,
Я надії таки не покину.

Знай минають роки, нім лїнівi бики
У ярмі привчать ся ходити.
А яка з тим гризня, нім навчити коня,
Щоб уздечку дав смирно вложити.

Та по довшiм часi й перстенець на руцi,
Хоч залiзний, стираєть ся сильно,
Тай у плузи рало, хоч би й грубе було
Заникає, як ореш ним пильно.

А скала як тверда, як мягонька вода!
А всеж капля камiнне жолобить.
Пенельопу на грiх мудрий звести би мiг,
Не один се упертiстю зробить.

Пiзно Трою взяли, та здобули таки,
Так вiзьмеш ти i серце дiвоче.

Як напишеш щось ти й та читає листи,
Та назад відписати не хоче;

Все-ж її не лиши, про коханне пиши,
Може слово її заскобоче.
Та волосся лишень не крути залізцем,
Не підголюй стегно парубоче!

Уважай без доган най лежить твій жупан,
Най не ходить нога в черевиці,
Вчасно нігті стинай, бруду не запускай,
А все проче лиши вже дівичі!

Як знайдеш ся разом з нею ти за столом
І заглянеш глибоко до склянки,
Помоли ся богам, щоб вино тобі там,
Не запоморочило тямки!

Там ти можеш тихцем закидать півслівцем,
Щоб вона що небудь зрозуміла;
В неї погляд палкий ти звертай до очий,
Коли мова не надто ще сміла.

Як до уст щось возьме, трохи чарку надпе,
З того-ж місця також пий швиденько,
Як щось їсти зачне чи руками діткне
Ти хапай се і їш любенько!

І приятель часом пригодить ся обом,
Та причинить нераз і турботи:
Се не добре, як твій оборонець при ній
Щось занадто візьмесь до роботи...

При питтю ти вважай і сю міру тримай:
Голова щоб держалась і ноги!
А найбільше сварок стережи ся й бійок
Бо до того найбільше там змоги.

При столі, при вині заспівати пісні
Пристойть і приємна забава.

Коли вмієш танці й держиш легко в руці,
Ти гуляй, коли й дівчина жвава.

Ще хвали їй красу і чарівну косу,
Ніжні пальці й маленечку ніжку.
Се все любе паннам, навіть старшим жінкам,
Про се дбають і мріють — у ліжку.

Ти підлесно жартуй і нараз поцілуй,
Хоч спершу вона гнівно воркоче,
Ще й тебе відіпхне скаже „змий!“, прожене,
Та в борбі тій підлягти все-ж — хоче!

Уважай, щоб ніжних не вразив ти їй уст,
Як нагально зачнеш цілувати,
Ти попсув би їй весь при цілованю густ
І на тебе могла-б нарікати.

ТОГОЖ АВТОРА ВИЙШЛИ

❧ **ВЕСЕЛІ ВІРШІ** ❧

„Старе вино в новім міху“ — 60 сот.

„На крилах гумору“ — 60 сот.

„З чужої левади“ — 1 кор.

„Хмари“, комедія Арістофана — 3 кор.

„ЗБИТОЧНИЙ АМОР“ — 2 кор. 60 сот.

Набувати

В КНИГАРНІ ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА

ЛЬВІВ, РИНОК Ч. 10.

З друкарні Л. Вісневського — Львів, Пекарська 32.

642054

В

II
И 61.005

„НОВІТНЯ БІБЛІОТЕКА“

виходить неперіодичними випусками. Видає твори української і світової літератури: романи, повісти, драми, новелі, картинні нариси й інші твори.

Видає: Видавництво „ШЛЯХИ“ у Львові.

Досі вийшли:

1. Гергарт Гавптман: Перед сходом сонця . . . К 2—
2. Гю де Мопасан: Історія одної дівчини з ферми . . . 1'60
3. Леонід Андреев: Чорні маски (драма) . . . 1'60
4. Михайло Яцків: Adagio consolante (новелі) . . . 1'80
5. Станіслав Жеромський: „Табу“ і ин. опов. . . 1'60
6. Едгар Алян По: Елеонора і инші опов. . . 1'60
7. Микола Оришин: Тяжка заповідь . . . 1—
- 8—9. Петер Альтенберг: Як я то бачу... . . . 2—
10. Володимир Бирчак: 1,000,000 (опов.) . . . 1'60
11. Анатоль Франс: Цезар Борджія і ин. нариси . . . 1—
12. Е. Т. А. Гофман! Дожа й догаресса (опов.) . . . 1'60
- 13—14. Мих. Яцків: Смерть бога (новелі) (новелі) . . . 1'60
- 15—18. Василь Пачовський Ладі й Марені терновий огонь мій... . . . 2—
19. Микола Голубець: Мойсей безумний . . . 1—
20. Др. Степан Балей: З психології творчости Шевченка . . . 2—
21. Гергарт Гавптман: Затоплений дзвін . . . 3—
22. Мих. Яцків: Танець тіний (роман, I. часть) . . . 3—
23. Октав Мірбо: Лихі пастухи (драма) . . . 3—
24. Степан Чарнецький: В годині задуми (поезії) . . . 1'60
25. Роман Секела: Смерть, (вичерпане)
26. Др. Дмитро Донцов: Похід Карла XII. на Україну . . . 1'20
27. Мих. Яцків: Танець тіний (роман, II. часть) . . . 6—
28. Тарас Франко: Збиточний Амор (переспіви) . . . 2'60

Замовляти

в „Новітній Бібліотеці“,

Львів, вул. Руська, 3.

12.5494/6
ТАРАС ФРАНКО

ЗБИТОЧНИЙ АМОР
(ПЕРЕСПІВИ).